

รำโทนโคกสาวหลง: กระบวนการสร้าง
“ความจริงแท้เชิงประติษฐ์” ในการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของบ้านโคกสลุ*
(Ram Thon Khok Sao Long:
The Construction of Emergent
Authenticity in Cultural Tourism
Management of Khoksalung
Community)

พรสวรรค์ ตรีพาสัย**
(Pornsawan Tripasai)

* บทความเรื่อง “รำโทนโคกสาวหลง: กระบวนการสร้าง “ความจริงแท้เชิงประติษฐ์” ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของบ้านโคกสลุ” เป็นการศึกษาที่ต่อยอดมาจากงานวิจัยเรื่อง “ผ้าขาวม้ากับย่ามเล่าเรื่อง: ผ้าทอ การฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยเบ็ญโคกสลุ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลโคกสลุ อำเภอนาคู จังหวัดลพบุรี” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยและสร้างสรรค์ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีงบประมาณ 2559.

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (Assistant Professor PhD., Faculty of Archaeology, Silpakorn University).

Received: August 24, 2020

Revised: January 31, 2021

Accepted: May 12, 2021

บทความวิจัย
-
วิชาการ

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษากระบวนการสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรมไทยเบิ้งโคกสูงเพื่อการท่องเที่ยว โดยศึกษาจากการแสดงรำไท่นโคกสาวหลงที่ใช้ต้อนรับนักท่องเที่ยว ข้อมูลที่ใช้ศึกษาเป็นข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับแกนนำกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ้งบ้านโคกสูง กลุ่มนักแสดงรำไท่น และชาวบ้านทั่วไป โดยใช้การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจัดขึ้นที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบิ้งโคกสูง ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยกรอบแนวคิดเรื่องความจริงแท้ จากการศึกษาพบว่าความจริงแท้ของการแสดงรำไท่นโคกสาวหลงประกอบสร้างขึ้นจากการผสมผสานตำนานโคกสาวหลงกับการเล่นรำไท่น กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ้งบ้านโคกสูง ซึ่งเป็นผู้จัดการท่องเที่ยวของบ้านโคกสูงใช้ความจริงแท้ที่จัดฉากขึ้นมาสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้วัฒนธรรมที่เสมือนจริงให้กับนักท่องเที่ยว แม้ว่าความจริงแท้ของการแสดงรำไท่นโคกสาวหลงจะประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์การท่องเที่ยว แต่ความจริงแท้ที่จัดฉากสำหรับนักท่องเที่ยวได้กลายมาเป็นความจริงแท้ในความรู้สึกของชาวไทยเบิ้งโคกสูงผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเอง เพราะความจริงแท้ที่สร้างขึ้นมานี้ได้เน้นย้ำถึงความเป็นไทยเบิ้งโคกสูง ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจและความต้องการที่จะรักษาสืบสานวัฒนธรรมของตนเอาไว้ การสร้างความจริงแท้เพื่อวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวจึงเป็นทั้งการสร้างมูลค่าและคุณค่าให้กับวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ความจริงแท้จัดฉาก, ความจริงแท้เชิงประดิษฐ์, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, รำไท่น, ไทยเบิ้งโคกสูง

ABSTRACT

This article explores the construction of cultural authenticity in tourism management of the Thai Boeng ethnic group living in Khoksalung community, Lopburi Province, using Ram Thon Khok Sao Long, a local folk song performance presented to tourists as a case study. Data was collected from in - depth interviews of cultural group leaders, Ram Thon performers, and villagers as well as from non - participant observation of tourism activities organized at the Thai Boeng Khoksalung Local Museum. The concept of authenticity is used as a conceptual framework for data analysis. Findings reveal that the staged authenticity of Ram Thon Khok Sao Long is constructed from the combination of the legend entitled “Khok Sao Long” and Ram Thon to create an authentic learning experience for tourists. Significantly, the authenticity staged for tourism purpose has become real for Khoksalung villagers as it emphasizes their sense of “Thai Boeng Khoksalung - ness”. This emergent authenticity consequently brings them pride and eagerness to preserve their culture. In this case, the social construction of authenticity for tourism purpose has added economic and cultural values to the culture of Thai Boeng of Khoksalung.

Keywords: Staged Authenticity, Emergent Authenticity, Cultural Tourism, Ram Thon, Thai Boeng Khoksalung

บทนำ

บ้านโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เป็นชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็งที่มีการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวของบ้านโคกสูงดำเนินงานโดยกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ็งบ้านโคกสูงและมีศูนย์กลางอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานบ้านไทยเบ็งโคกสูง วิธีการดำเนินงานจะเน้นการปรับใช้วัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ที่ได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟูเพื่อนำมาสร้างประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยวในการเรียนรู้วัฒนธรรม ทั้งการสาธิตวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปร่วมดู พูดคุย พร้อมกับทดลองปฏิบัติจริงกับครุภูมิปัญญา และการแสดงทางวัฒนธรรมที่มีการเชิญนักท่องเที่ยวให้เข้าไปมีส่วนร่วมกับนักแสดงบนเวที การจัดการท่องเที่ยวลักษณะดังกล่าวทำให้วัฒนธรรมของชาวไทยเบ็งโคกสูงเป็นที่รู้จัก จนกลายเป็นแหล่งศึกษาดูงานของผู้ที่มีความสนใจในวัฒนธรรม

วัฒนธรรมที่นำมาใช้ในการท่องเที่ยวของบ้านโคกสูงมีทั้งวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่ อาคารพิพิธภัณฑสถานเรือนผาค้อ ซึ่งจำลองมาจากเรือนพื้นบ้านของชาวไทยเบ็งโคกสูงในอดีต วัตถุจัดแสดงบนเรือนผาค้อ รวมถึงผ้าขาวม้าและย่าม มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเบ็งโคกสูง และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เช่น การละเล่นเพลงพื้นบ้าน การทอผ้า อาหารไทยเบ็ง การทำของเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ และประเพณีต่าง ๆ เช่น การแห่ต้นดอกไม้ การตักบาตรลูกอม ฯลฯ สำหรับการละเล่นเพลงพื้นบ้าน กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ็งบ้านโคกสูงเลือกการรำไทพวนนำเสนอในฐานะที่เป็นการแสดงทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความบันเทิง และใช้สร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้วัฒนธรรมของชาวไทยเบ็งโคกสูง ตลอดจนใช้สร้างบรรยากาศเสมือนจริงของการเข้าไปมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตพื้นบ้านให้กับนักท่องเที่ยว การแสดงรำไทพวนไทยเบ็งโคกสูงจะใช้บทเพลงโคกสาวหลงเป็นเพลงเปิดการแสดง การสร้างประสบการณ์ของความรู้สึกเสมือนจริงนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างความจริงแท้ (authenticity) ของวัฒนธรรมในหลากหลายมิติ

บทความนี้เป็นการศึกษาการสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรมไทยเบ็งโคกสูงที่ปรากฏในการแสดงรำไทพวนโคกสาวหลงซึ่งกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ็งบ้านโคกสูงจัดขึ้นสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือเพื่อค้นหาคำตอบในประเด็นเรื่องกระบวนการประกอบสร้างความจริงแท้ของการแสดงรำไทพวนโคกสาวหลง

จากการผสมผสานการรำไท่นเข้ากับบทเพลงที่เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตำนานนามบ้านโคกสูง และเพื่อทำความเข้าใจการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวซึ่งเกิดจากการนำเอาความจริงแท้ของการแสดงรำไท่นโคกสาวหลงมาสร้างประสบการณ์การเรียนรู้วัฒนธรรมที่เสมือนจริงให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงผลกระทบของการสร้างความจริงแท้ที่มีต่อวัฒนธรรมของชาวไทยเบิ้งโคกสูง ทั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกใช้แนวคิดความจริงแท้มาเป็นกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามเพื่อการหาคำตอบในประเด็นดังกล่าว

ความจริงแท้: กรอบแนวคิดทฤษฎี

การนำแนวคิด “ความจริงแท้” มาใช้ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาให้ความสำคัญกับการศึกษาแนวคิดความจริงแท้ที่ปรากฏในการศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัยหรือวัฒนธรรมมวลชน และการประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ในงานศึกษาด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของบทความนี้

“ความจริงแท้ (authenticity)” มีจุดเริ่มต้นจากการเป็นแนวคิดเชิงปรัชญาที่พัฒนามาพร้อมกับวิธีคิดเชิงปัจเจกนิยม (individualism) ในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 ในยุโรป (McCarthy 2009: 242) อย่างไรก็ตาม กลุ่มนักคิดในขบวนการ Existentialism เป็นผู้เริ่มนำคำว่า “ความจริงแท้” มาใช้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจความจริงแท้ในตัวตนของปัจเจกที่มีการตระหนักรู้ถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่งของการดำรงอยู่ของตัวตนไปตามบริบทต่าง ๆ (Crowell 2020, Varga & Guignon 2020) และในเวลาต่อมา มีการปรับใช้แนวคิดความจริงแท้ให้ขยายขอบเขตออกไปสู่การทำความเข้าใจและวิเคราะห์ความจริงแท้ของปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ความจริงแท้ในวัฒนธรรมสมัยนิยม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตสื่อสำหรับมวลชนจำนวนมากและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีการนำวัฒนธรรมมาทำให้เป็นสินค้าซึ่งเกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้เกิดกระแสวัฒนธรรมสมัยนิยม (popular culture) หรือวัฒนธรรมมวลชน (mass culture) ที่สามารถเข้าถึงผู้คนจำนวนมากในหลากหลายชนชั้น อย่างไรก็ตาม นักทฤษฎีด้าน

วัฒนธรรมได้วิพากษ์การผลิตวัฒนธรรมเพื่อการบริโภคสำหรับมวลชนในประเด็นเรื่องความจริงแท้ของวัฒนธรรมที่ถูกผลิตซ้ำ (reproduction) ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ด้านสื่อมวลชน (mass media) ว่า การใช้เทคโนโลยีในการผลิตวัฒนธรรมเพื่อทำให้เป็นสินค้าสำหรับมวลชนนั้นเป็นการนำวัฒนธรรมให้เข้าสู่สายพานการผลิต ซึ่งเป็นการสร้างมาตรฐานอุตสาหกรรมให้กับวัฒนธรรมเพื่อการบริโภค นับเป็นการควบคุมผู้บริโภคและทำให้ผู้บริโภคไร้ซึ่งเสรีภาพ (Adorno & Horkheimer 2002) และยังมี การเปรียบเทียบวัฒนธรรมชาวบ้าน (folk culture) กับวัฒนธรรมมวลชน เพื่อแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมชาวบ้านซึ่งเป็นวัฒนธรรมรากหญ้าในยุคก่อนที่สังคมจะเปลี่ยนแปลงมาเป็นสังคมมวลชนเป็นวัฒนธรรมที่บริสุทธิ์และมีความจริงแท้ เพราะเป็นวัฒนธรรมที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและสะท้อนให้เห็นวิถีการดำรงชีวิตและประสบการณ์ของผู้คน แต่เมื่อความเป็นอุตสาหกรรมและความ เป็นเมืองได้เปลี่ยนแปลงสังคมให้กลายเป็นสังคมที่ผู้คนกลายเป็นมวลชน วัฒนธรรม สำหรับมวลชนซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ถูกสร้างและนำเสนอผ่านสื่อได้กดทับและเข้ามา แทนที่วัฒนธรรมชาวบ้าน วัฒนธรรมมวลชนที่ผลิตโดยเทคโนโลยีด้านสื่อถูกมองว่า เป็นเครื่องมือของกลุ่มตลาดทุนที่คอยควบคุมมวลชนในฐานะผู้บริโภค (Strinati 2004: 8 - 9)

นอกจากนี้ ยังมีข้อวิพากษ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีด้านสื่อที่นำมาใช้ผลิตซ้ำ วัฒนธรรมหรืองานศิลปะให้ออกมาเหมือนกันเป็นจำนวนมากเพื่อการบริโภคของ มวลชน โดยมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของความดั้งเดิมหรือต้นแบบ (the original) ของวัตถุทางวัฒนธรรมหรืองานศิลปะที่มีเพียงหนึ่งเดียวซึ่งก็คือความจริงแท้ นั้นเอง การผลิตซ้ำงานเหล่านี้โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่สามารถที่จะรักษาความ จริงแท้ของงานต้นแบบเอาไว้ได้ เนื่องจากเทคโนโลยีที่นำมาใช้ไม่ได้ยึดโยงอยู่กับความ ดั้งเดิม แตกต่างจากการผลิตซ้ำผลงานจากการประดิษฐ์ด้วยมือเช่นในอดีตที่ต้องอิง กับความจริงแท้ของงานต้นแบบ การใช้เทคโนโลยีในการผลิตวัตถุทางวัฒนธรรมหรือ งานศิลปะซ้ำไปซ้ำมาหลายครั้งทำให้การดำรงอยู่ชิ้นงานที่ผลิตขึ้นเป็นจำนวนมากนั้น เข้าไปแทนที่การดำรงอยู่ของต้นแบบซึ่งเป็นความจริงแท้ที่มีอยู่เพียงหนึ่งเดียว และ เมื่องานที่ผลิตซ้ำสามารถเข้าถึงมวลชนจำนวนมากได้ ก็ทำให้สิ่งที่ผลิตซ้ำนั้นกลับ กลายเป็นความจริงขึ้นมา (Benjamin 2008: 20 - 22) การวิพากษ์ของนักทฤษฎีด้าน

วัฒนธรรมดังที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การผลิตซ้ำวัฒนธรรมให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่ายและจับต้องได้ (objectified) เพื่อให้สามารถเผยแพร่ไปยังกลุ่มผู้บริโภคได้นั้น นำไปสู่การสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรมที่นำมาใช้เป็นสินค้า ความจริงแท้ของวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นมา

การประยุกต์ “ความจริงแท้” ในงานศึกษาการท่องเที่ยว

การขยายขอบเขตความหมายของ “ความจริงแท้” จากการค้นหาการดำรงอยู่ของมนุษย์ในฐานะปัจเจก ไปสู่การประกอบสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรมที่โยงกับความดั้งเดิมของวัตถุทางวัฒนธรรมซึ่งผลิตมาเพื่อการบริโภคของมวลชนทำให้นักคิดความจริงแท้ได้รับความสนใจและนำไปประยุกต์ใช้ในงานศึกษาด้านวัฒนธรรมและแวดวงการศึกษาที่หลากหลายมากขึ้น เช่น งานพิพิธภัณฑ์และการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ชาติพันธุ์วิทยา มานุษยวิทยา การท่องเที่ยว ฯลฯ อย่างไรก็ตามบทความเรื่องนี้จะให้ความสำคัญกับความจริงแท้ในมิติของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการประกอบสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรมซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความหมายให้กับวัฒนธรรมที่นำมาใช้เพื่อการท่องเที่ยว และความจริงแท้ที่ประกอบสร้างนี้เองนำไปสู่การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้วัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยว

ในการศึกษาด้านการท่องเที่ยว มีการนำเอาแนวคิดความจริงแท้ไปใช้อธิบายผลผลิตทางวัฒนธรรมที่เป็นสินค้าเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น งานศิลปะ เทศกาล พิธีกรรม อาหาร การแต่งกาย บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ฯลฯ โดยมีหลักเกณฑ์ว่าผลผลิตนั้น ๆ ต้องเป็นประเพณีหรือธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น อีกทั้งยังมีการนำแนวคิด “โพสต์โมเดิร์น” มาใช้อธิบายความจริงแท้ของประสบการณ์การท่องเที่ยวด้วย คำว่า “ความจริงแท้” จึงมีความหมายซับซ้อนและแปรไปตามบริบทการใช้งาน (Wang 1999: 350) ดังที่ Bruner ได้ศึกษาเมืองประวัติศาสตร์ New Salem ในรัฐ Illinois สหรัฐอเมริกา และชี้ให้เห็นว่าความจริงแท้มี 4 ลักษณะ ดังนี้ 1) ความเหมือนจริง (verisimilitude) คือคล้ายกับสิ่งที่มีมาในอดีต 2) ความเที่ยงแท้ (genuineness) คือตรงกับสิ่งที่มีในอดีต 3) ความดั้งเดิม (originality) คือสิ่งที่เป็นต้นแบบ มิได้ทำเลียนแบบสิ่งใด และ 4) มีผู้เชี่ยวชาญรับรอง (authority) คือผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงรับรองความจริงแท่นั้น (Bruner 1994: 399 - 401)

นอกจากความจริงแท้ดังกล่าวแล้ว ยังมีความจริงแท้อีกลักษณะหนึ่งที่ MacCannell (1973) เรียกว่า “ความจริงแท้จัดฉาก” (staged authenticity) MacCannell ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวกับประสบการณ์การท่องเที่ยว โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของ Erving Goffman (1959) ที่แบ่งปฏิสัมพันธ์ทางสังคมออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่หน้าเวที (front region) และพื้นที่หลังฉาก (back region) ส่วนแรกเป็นพื้นที่การแสดง ผู้ที่สามารถอยู่ในพื้นที่นี้ได้คือนักแสดงและผู้ชมการแสดง ส่วนหลังเป็นพื้นที่จำเพาะของนักแสดง มีความลึกกลับหรือความจริงบางอย่างซ่อนอยู่ ผู้ชมการแสดงและบุคคลภายนอกต้องการล่วงรู้และเข้าไปค้นหาความจริงในพื้นที่ส่วนหลังนี้ แต่ถึงกระนั้นก็เชื่อว่าสิ่งที่อยู่หลังฉากจะเป็นความจริงเสมอไป (Goffman 1959 อ้างถึงใน MacCannell 1973) MacCannell อธิบายว่านักท่องเที่ยวที่ได้เข้าไปสัมผัสวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น อาจเข้าใจว่าตนได้ก้าวเข้าไปพื้นที่หลังฉากได้เห็นและรับรู้ประสบการณ์ที่แท้จริง แต่พื้นที่ส่วนนั้นอาจเป็นฉากเวที (stage setting) ที่จำลองขึ้นเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวก็ได้ MacCannell มีความเห็นว่า “ความจริงแท้จัดฉาก” นี้ถือเป็น “กับดักนักท่องเที่ยว” (tourist trap) ที่ไม่อาจหลีกพ้น และเปรียบเทียบพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นพื้นที่ส่วนหน้าและหลังฉากเวทีละคร เพื่อแสดงให้เห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยว MacCannell มองว่าปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นการจัดฉากเพื่อลวงนักท่องเที่ยวผู้แสวงหาประสบการณ์ความจริงแท้ทางวัฒนธรรม

ขณะที่ Greenwood (1989: 178 - 180) มีความเห็นว่าการทำลายความจริงแท้ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งคือการท่องเที่ยว ชุมชนใดที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเยี่ยมเยือน ชุมชนนั้นมีแนวโน้มที่จะแปลงวัฒนธรรมของตนให้เป็นสินค้า และเมื่อการท่องเที่ยวคึกคักมากยิ่งขึ้น ก็เป็นแรงจูงใจให้คนนอกพื้นที่เข้ามาแสวงหาประโยชน์จากวัฒนธรรมของชุมชนด้วย ไม่ว่าคนภายในชุมชนจะยินดีหรือไม่ก็ตาม การท่องเที่ยวลักษณะนี้เองที่ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมและการแสดงความหมายทางวัฒนธรรมเปลี่ยนไปเป็น “การแสดงสำหรับขาย” (performance for pay)

ส่วน Cohen (1988) มีความเห็นว่า การทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวมิได้ทำลายความหมายของวัฒนธรรมดั้งเดิมเสมอไป หากแต่ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนด้วย นักท่องเที่ยวที่ไม่คำนึงถึงความจริงแท้มากนักมักยอมรับวัฒนธรรมจัดฉากขึ้นได้ง่าย และมีผลให้คนในชุมชนเห็นว่าวัฒนธรรมจัดฉากนั้น

เป็นความจริงแท้ของวัฒนธรรมตนไปด้วย ส่วนนักท่องเที่ยวที่คาดหวังประสบการณ์ความจริงแท้จากการท่องเที่ยวมากอาจรู้สึกผิดหวังเพราะเห็นแต่เพียงความจริงแท้จัดฉาก Cohen เรียกความจริงแท้จัดฉากว่าเป็น “ความจริงแท้เชิงประดิษฐ์” (emergent authenticity)¹ ซึ่งเป็นการนำวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวไปใช้อย่างเหมาะสม เมื่อเวลาผ่านไปนักท่องเที่ยวจะยอมรับว่าสิ่งที่จัดตั้งนั้นเป็นความจริงแท้ของวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดเป็นการสร้างความหมายใหม่แก่วัฒนธรรมที่สร้างขึ้น แม้ความหมายใหม่นี้จะต่างกับความหมายเดิมที่มีมา กระนั้นความหมายใหม่กับความหมายเดิมก็มีได้แยกกันโดยสิ้นเชิง แต่สามารถผสานกันเพื่อใช้ในบริบทใหม่ได้อย่างแนบแน่นจนชาวชุมชนเองอาจมองว่าการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าเป็นความต่อเนื่องของวัฒนธรรมเดิมกับวัฒนธรรมใหม่ในสังคมปัจจุบัน นอกจากนั้น Cohen ยังชี้ให้เห็นว่า การสร้างความหมายทางวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นใหม่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาหนึ่ง การทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าช่วยเพิ่มความหมายให้วัฒนธรรมเดิม นับเป็นความต่อเนื่องและเลื่อนไหลของ “ความจริงแท้ดั้งเดิม” กับ “ความจริงแท้เชิงประดิษฐ์” ความจริงแท้ประเภทแรกเป็นการรับรู้และให้ความหมายกันในหมู่สมาชิก ไม่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม สมาชิกจึงบอกได้ว่าอะไรเป็นหรือไม่เป็น ใช่หรือไม่ใช่สมบัติของชุมชนท้องถิ่น ส่วนความจริงแท้ประเภทหลังเป็นความจริงแท้ที่ถูกสร้างขึ้น เกิดจากปัจจัยภายนอก มีคนนอกท้องถิ่นเป็นตัวแปรให้เป็นไป ความจริงแท้ประเภทนี้เป็นไปเพื่อตอบสนองเจตนาธรรมบางอย่าง เช่น เพื่อสร้างคุณค่า สร้างมูลค่า สร้างค่านิยม สร้างภาพลักษณ์ของชุมชน ฯลฯ ความจริงแท้เชิงประดิษฐ์ได้ก็ตามเมื่อผ่านการถ่ายทอดต่อย่ำ และผลิตซ้ำในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องยาวนานก็อาจเลื่อนสถานะเป็นความจริงแท้ดั้งเดิมต่อไปได้ในอนาคต จึงอาจกล่าวได้ว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความหมาย ต่อรองความหมาย และการยอมรับความหมายของวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นเพื่อการท่องเที่ยว

¹ ในที่นี้ผู้เขียนแปลคำว่า “emergent authenticity” โดยใช้คำภาษาไทยว่า “ความจริงแท้เชิงประดิษฐ์” เพื่อให้ใกล้เคียงกับคำอธิบายของ Erik Cohen.

การศึกษานี้ประยุกต์ใช้แนวคิด “ความจริงแท้” เพื่อใช้เป็นกรอบในการอธิบายกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวไทยเบิ่งโคกสูง โดยเน้นการใช้แนวคิด “ความจริงแท้จัดฉาก” ของ MacCannell (1973) มาวิเคราะห์กระบวนการสร้างความจริงแท้จากการจำลองภาพวิถีชีวิตของชาวไทยเบิ่งโคกสูงผ่านการแสดงรำโทนโคกสาวหลง และใช้แนวคิด “ความจริงแท้เชิงประดิษฐ์” ของ Cohen (1988) มาวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวที่นำไปสู่กระบวนการสร้างความหมายให้กับวัฒนธรรมประดิษฐ์เพื่อการท่องเที่ยว

บททวนวรรณกรรม

การสร้างความจริงแท้ในการท่องเที่ยว

ด้านการท่องเที่ยว มีการศึกษาเรื่องความจริงแท้ของวัฒนธรรมอยู่หลายประเด็น ประเด็นหนึ่งก็คือการทำให้วัฒนธรรมให้เป็นสินค้าซึ่งเป็นกระบวนการที่นำความจริงแท้ไปใช้สร้างมูลค่าและคุณค่าให้กับวัฒนธรรม ปรากฏในงานศึกษาการสร้างความจริงแท้ในธุรกิจร้านอาหาร ได้แก่ การศึกษาของ Kijvisala (2016: 85 - 89, 99 - 104) ที่ให้ข้อสังเกตว่า ในบริบทของการสร้างความจริงแท้ของอาหารไทยให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติ การสร้างความหมายของอาหารไทยแท้ไม่สามารถนำความเป็นสากลเข้ามาผสมผสานได้ ทั้งวัตถุดิบในการประกอบอาหาร การจัดวางกิจกรรมการบริการ และการตกแต่งสถานที่ การประกอบสร้างความจริงแท้ที่เกิดขึ้นนี้ได้เปลี่ยนอาหารไทยให้กลายเป็นสินค้าเชิงสัญลักษณ์ ส่วนการศึกษาของ Khwanok (2012: 108 - 111) เกี่ยวกับความจริงแท้ของระบำโบราณคดีในร้านอาหารชี้ให้เห็นว่า ร้านอาหารไทยใช้ความจริงแท้ของระบำโบราณคดีเป็นจุดขายในการโฆษณาดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากการแสดงระบำโบราณคดีในร้านอาหารเป็นนาฏยพาทย์ จึงทำให้ต้องปรับเปลี่ยนความจริงแท้ของระบำโบราณคดีเพื่อเพิ่มมูลค่าทางธุรกิจ แต่ก็ยังต้องยึดการแสดงดั้งเดิมเป็นหลักด้วยเหตุผลนี้ การท่องเที่ยวจึงไม่ได้ทำลายความจริงแท้ของระบำโบราณคดี แต่กลับเป็นการนำกระบวนการทางธุรกิจมาปรับใช้เพื่อพัฒนาระบำโบราณคดีให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน การแสดงระบำโบราณคดีเพื่อการท่องเที่ยวจึงเป็นการเผยแพร่ความเป็นไทยให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติและช่วยสร้างคุณค่าให้กับ

วัฒนธรรมไทย

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาความจริงแท้ของวัฒนธรรมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงไทยหาอดีต งานศึกษาของ Mahamadsolaeh (2010) เป็นกรณีศึกษาบ้านพิพิธภัณฑสถานซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานไทยหาอดีตที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ในช่วงก่อน พ.ศ. 2500 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างความจริงแท้จากการคัดเลือกวัตถุจัดแสดง การจำลองรูปแบบของตลาดที่ทำให้นักท่องเที่ยวจินตนาการได้ถึงชีวิตจริงของคนในสมัยก่อน และเทคนิคการจัดแสดงที่ทำให้เกิดการตีความและสื่อความหมายผ่านรูปแบบและเนื้อหาของการจัดแสดง ความจริงแท้ที่เกิดจากองค์ประกอบเหล่านี้ช่วยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวต้องการย้อนกลับไปหาอดีต ขณะที่การศึกษาชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี ของ Watanasawad (2012) ชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวตลาดสามชุกเกิดจากความพยายามของชาวชุมชนกลุ่มหนึ่งที่ต้องการฟื้นฟูชุมชนและตลาดสามชุกให้กลับมามีชีวิตใหม่หลังจากที่ซบเซาลงไป ความจริงแท้ของตลาดสามชุกประกอบสร้างขึ้นจากการใช้สภาพทางกายภาพดั้งเดิมของชุมชน วัฒนธรรมที่จับต้องได้และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โคลงสี่สุภาพจากนิราศสุพรรณ พิพิธภัณฑสถานมีชีวิต และพิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจ่างจี้รักษ์ เพื่อสื่อความหมายของสถานที่ตั้ง และสะท้อนภาพวิถีชีวิต กลุ่มชาติพันธุ์ และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ รวมถึงสำนักของสถานที่ที่ชาวชุมชนมีส่วนร่วมไปยังนักท่องเที่ยว ส่วนกรณีศึกษาเมืองมัลลิกา ร.ศ. 124 ของ Amornpongmongkol (2018) แสดงให้เห็นว่า ความจริงแท้ของเมืองมัลลิกาซึ่งเป็นสถานที่ประดิษฐ์เพื่อการท่องเที่ยวย้อนอดีตในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นผลมาจากการคัดเลือกประวัติศาสตร์สมัยรัชกาลที่ 5 ในช่วง ร.ศ. 124 เพื่อนำมาสร้างเป็นเรื่องราวที่จะนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ความจริงแท้ของเมืองมัลลิกาประกอบสร้างขึ้นจากการจำลองสถาปัตยกรรมบ้านเรือน ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของชาวบ้านถูกนำมาใช้เป็นฉากหลังและสร้างเป็นเนื้อเรื่องสำหรับกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้

สำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีการนำเสนอความจริงแท้ของวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวผ่านการจำลองกิจกรรมทางวัฒนธรรมซึ่งจัดขึ้นในพื้นที่ทางสังคมที่ใช้เป็นฉากสำหรับให้เจ้าบ้านผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนได้มีปฏิสัมพันธ์จากการร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน และเจ้าบ้านยังใช้พื้นที่นี้ในการสร้างความหมายให้กับวัฒนธรรมของตนผ่านกระบวนการสร้างความจริงแท้ พร้อมกับสื่อสารความหมายนี้ไปยังนักท่องเที่ยว งานศึกษาของ Piromvong (2009) เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวชุมชนบ้านภู จังหวัดมุกดาหาร แสดงให้เห็นว่า การนิยามตนเองว่าเป็นชาวผู้ไทและบ้านภูเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมผู้ไทมีผลต่อการเลือกรูปแบบและวิธีการนำเสนอชุดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ช่วยสร้างประสบการณ์ความจริงแท้ของวัฒนธรรมผู้ไทให้กับนักท่องเที่ยว ความจริงแท้ของวัฒนธรรมผู้ไทบ้านภูประกอบสร้างขึ้นจากการจำลองภาพวิถีชีวิตพื้นบ้านของชาวผู้ไทในรูปแบบของกิจกรรมที่จัดต้อนรับนักท่องเที่ยวและฐานกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน Piromvong เน้นย้ำว่า ภาพวิถีชีวิตที่จำลองขึ้นมานี้เป็นการแสดงรูปแบบหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นภายในพื้นที่ที่เป็นฉากการแสดงที่ได้มีการจัดเตรียมเอาไว้สำหรับนักท่องเที่ยว และความจริงแท้ของวัฒนธรรมที่ปรากฏออกมาส่งผลให้ความเป็นผู้ไทบ้านภูและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ชาวชุมชนต้องการสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยวมีความโดดเด่นและง่ายต่อการจดจำ

การทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาข้างต้นช่วยอธิบายถึงกระบวนการประกอบสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่า คุณค่า และความหมายให้กับวัฒนธรรม ดังนั้น บทความนี้จึงเป็นการศึกษาต่อยอดงานที่ผ่านมาเพื่อเพิ่มเติมประเด็นเรื่องการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลมาจากการสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความหมายให้กับวัฒนธรรมที่นำมาใช้ในการท่องเที่ยว โดยเป็นกรณีศึกษาในบริบทของการแสดงรำโทนประกอบเพลงโคกสาวหลงของบ้านโคกสลุ จังหวัดลพบุรี

รำโทน

รำโทนเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่เล่นกันทั่วประเทศ นิยมเล่นกันในแถบภาคกลาง รูปแบบของรำโทนพัฒนามาจากการรำเป็นวง (Junloon 2005: 7, 38) และเป็นการรำประกอบจังหวะการตีโทน ซึ่งเป็นที่มาของการเรียกชื่อการละเล่นนี้ว่า “รำโทน” (Chatmatee 2004: 35) รำโทนมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สันนิษฐานว่ามีต้นกำเนิดอยู่ในภาคกลาง แล้วกระจายออกไปยังท้องถิ่นอื่นตามเส้นทางการค้า การคมนาคม และการอพยพย้ายถิ่นที่อยู่ (Junloon 2005: 43) เดิมรำโทนเป็นการรำประกอบจังหวะดนตรี ต่อมามีการใส่เนื้อเพลงเพื่อร้องประกอบการรำ รำโทนนิยมเล่นกันมากช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพราะเป็นการละเล่นที่ช่วยให้ประชาชนคลายความเครียดจากสภาวะสงคราม อีกทั้งในระหว่างสงคราม รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีนโยบายใช้การรำโทนเป็นเครื่องมือสำหรับการปฏิรูปวัฒนธรรมของชาติ จึงปรับปรุงรำโทนให้เป็นรำนวที่มีแบบแผนเรียบร้อยสวยงามกว่ารำโทนของชาวบ้านแบบเดิม พร้อมกับสนับสนุนให้ข้าราชการและทหารแต่งเพลงรำนวและใช้การรำนวเพื่อเข้าถึงประชาชนและเป็นสื่อเชิญชวนให้ประชาชนทำตามระบือนิยม อีกทั้งยังปลุกใจให้เกิดความรักชาติ (Chaemfa 2017, Junloon 2005, Vasinarom & Vechsuruck 2018)

ส่วนการรำโทนของจังหวัดลพบุรี มีการแพร่กระจายจากจังหวัดนครราชสีมามายังจังหวัดลพบุรีตามเส้นทางคมนาคมและการติดต่อค้าขาย (Waiyanan 2009: 57 - 58) ในปัจจุบัน พบว่ายังมีการเล่นรำโทนกันอยู่บ้างในบางท้องถิ่น แต่เป็นการละเล่นในกลุ่มย่อย ผู้เล่นมักมีอายุ 50 ปีขึ้นไป (Thepsatri Rajabhat University Library, n.d.) บ้านโคกสลุ อำเภอดอนจาน เป็นพื้นที่หนึ่งที่ยังคงมีการเล่นรำโทนจากการทบทวนวรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับการรำโทนของบ้านโคกสลุ พบว่า มีผู้ศึกษาเรื่องนี้อยู่เป็นจำนวนน้อย ดังจะเห็นได้จากผลงานของ Waiyanan (2009) ซึ่งศึกษาการรำโทนของชาวไทยเบิ่งโคกสลุในประเด็นการแพร่กระจายและพัฒนาการ โดยเน้นศึกษาที่มาของรำโทน เครื่องดนตรี บทเพลง รูปแบบการเล่นรำโทน และการแต่งกาย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า รำโทนของชาวไทยเบิ่งโคกสลุได้รับอิทธิพลจากรำโทนโคราชโบราณและเพลงโคราช การเล่นรำโทนในระยะแรกเป็นการรำประกอบจังหวะโทนและมีการปรบมือให้จังหวะ รำโทนของบ้านโคกสลุเริ่มมีบทเพลงประกอบ

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อทหารเข้ามาตั้งค่ายในบ้านโคกสลุและนำเนื้อร้องมาสอนชาวบ้าน รูปแบบการเล่นรำโทนของชาวไทยเบิ่งโคกสลุเป็นอิสระ ไม่ตายตัว ผู้เล่นแต่งกายด้วยชุดพื้นบ้าน ขณะที่ Samaikoon (2004) ทำการศึกษาในด้านเนื้อร้องบันไดเสียง ทำนอง จังหวะ และรูปแบบของเพลงรำโทน ผลการศึกษาพบว่า รำโทนของบ้านโคกสลุไม่มีแบบแผน เป็นการร้องประกอบทำรำ ผู้เล่นจะแสดงท่ารำตามความหมายของเพลง เนื้อเพลงมีขนาดสั้น ง่ายต่อการจดจำ เนื้อหาของเพลงมีความหมายเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ วรรณคดี สงคราม และบทกวีพราเสี จะเห็นได้ว่างานศึกษาเกี่ยวกับรำโทนของชาวไทยเบิ่งโคกสลุที่ทั้งสองเรื่องนี้เน้นศึกษาคือประเด็นเกี่ยวกับพัฒนาการของรำโทน เครื่องดนตรี และนาฏศิลป์ จึงยังไม่มีผู้ศึกษารำโทนของบ้านโคกสลุในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และไม่มีผู้ศึกษาเรื่องสร้างความจริงแท้ของการแสดงรำโทนไทยเบิ่งโคกสลุ

ระเบียบวิธีการศึกษา

งานศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับแกนนำกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ่งบ้านโคกสลุจำนวน 2 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนงานทางวัฒนธรรมนับตั้งแต่กระบวนการฟื้นฟูวัฒนธรรมของบ้านโคกสลุได้ก่อตัวขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน และหนึ่งในนั้นคือผู้ที่ได้รับการยอมรับอย่างไม่เป็นทางการจากชาวชุมชนและหน่วยงานราชการว่าเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมของบ้านโคกสลุ ผู้ศึกษายังสัมภาษณ์เยาวชนหญิงซึ่งเป็นนักแสดงรำโทนจำนวน 2 คน โดยเลือกสัมภาษณ์ผู้ร้องเพลงรำโทนซึ่งเป็นเยาวชนที่ผ่านการฝึกอบรมจากค่ายเด็กและเยาวชนที่กลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมของบ้านโคกสลุ² ได้จัดขึ้นเพื่อให้เยาวชนของบ้านโคกสลุได้เรียนรู้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ และผู้ร้องเพลงรำโทนทั้ง 2 คนนี้ยังได้รับการถ่ายทอดการร้องเพลงรำโทนมาจากครูภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านโดยตรง สามารถร้องเพลงรำโทนได้ดี และเข้าร่วมแสดงรำโทนอย่าง

² ต่อมาภายหลัง กลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมได้เรียกชื่อกลุ่มของตนอย่างเป็นทางการว่า “ชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ่งบ้านโคกสลุ”.

สม่ำเสมอเป็นระยะเวลากว่า 4 ปี นับว่ายาวนานกว่าเยาวชนคนอื่นซึ่งมาร่วมแสดงรำไท่เป็นครั้งคราวและถูกกำหนดให้เป็นผู้ร้องแต่เพียงอย่างเดียว และสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านซึ่งเป็นแม่เพลงผู้หญิงจำนวน 2 คน อายุ 60 ปีขึ้นไป คนแรกคือผู้ที่เข้าร่วมงานวัฒนธรรมกับกลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมตั้งแต่เริ่มต้นมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนคนที่สองคือผู้ที่แต่งบทเพลงโคกสาวหลงเพลงแรก แต่ปัจจุบันนี้ไม่เข้าร่วมงานวัฒนธรรมกับกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ็ญบ้านโคกสูงอีกต่อไปแล้ว ผู้ศึกษายังสัมภาษณ์ชาวบ้านทั่วไปเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน ตำนานพื้นบ้าน และวัฒนธรรม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดนี้ช่วยทำให้ผู้ศึกษาได้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การรำไท่ และวัฒนธรรมของชาวไทยเบ็ญโคกสูง นอกจากนี้ ผู้ศึกษาใช้การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งจัดขึ้นที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ็ญโคกสูง เพื่อสังเกตรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว บรรยากาศในขณะที่มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวและการแสดงรำไท่ การมีส่วนร่วมของกลุ่มนักแสดงรำไท่ และลักษณะการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยว

รำไท่ไทยเบ็ญโคกสูง: พลวัตและการเปลี่ยนแปลง

บ้านโคกสูงเป็นชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ญซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก³ ในเขตตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ประชากรส่วนใหญ่ของบ้านโคกสูงทำการเกษตรกรรม ชาวไทยเบ็ญโคกสูงมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมคือ พุดเสียงเหนือและมักลงท้ายประโยคด้วยคำว่า “เบ็ญ” “ด็อก” “เหว่ย” ด้านการแต่งกาย ผู้สูงอายุชายนิยมเคียนเอวด้วยผ้าขาวม้า สะพายย่าม ผู้สูงอายุหญิงไว้ผมทรงดอกกระพุ่ม สวมเสื้อพื้นบ้าน นุ่งโจงกระเบน ใช้ผ้าขาวม้า สะพายย่าม และนามสกุลมีคำขึ้นต้นหรือลงท้ายว่า “สูง” ตามนามบ้านโคกสูง วัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทยเบ็ญโคกสูงเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์จากวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการปรับตัวให้เข้า

³ ภายหลังการก่อสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ พื้นที่ของบ้านโคกสูงซึ่งอยู่ติดกับแม่น้ำป่าสักกลายเป็นส่วนหนึ่งของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์.

สภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นในบ้านโคกสูงส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม และหนึ่งในวัฒนธรรมดังกล่าวก็คือรำโทน

รำโทนเป็นวัฒนธรรมบันเทิงที่มีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงตามของพลวัตของบ้านโคกสูง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ยุค คือ

ยุคที่ 1 คือช่วงเวลาก่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ (ก่อน พ.ศ. 2500) บ้านโคกสูงเป็นหมู่บ้านชนบททางไกลความเจริญ ห้อมล้อมด้วยป่าเขา ระบบเศรษฐกิจของชุมชนเป็นเศรษฐกิจเพื่อยังชีพ คือทำนา เก็บของป่า และล่าสัตว์ รำโทนในยุคนี้เป็นการละเล่นเพื่อความสนุกสนานหลังเสร็จจากการทำงานในไร่นา ชาวบ้านวัยหนุ่มสาวจะรวมกลุ่มกันตามลานบ้านเพื่อเล่นรำโทน การเล่นรำโทนของชาวไทยเบิ้งโคกสูงจะใช้โทนเป็นเครื่องดนตรีให้จังหวะเพียงอย่างเดียว และเป็นการรำประกอบจังหวะการตีโทน นอกจากนี้ รำโทนยังเป็นการละเล่นรื่นเริงในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ชาวบ้านหยุดพักจากการทำงานหนัก หนุ่มสาวจะไปรวมตัวกันทำต้นดอกไม้ตามบ้านที่เป็นจุดนัดพบในเวลาเย็น หลังจากทำต้นดอกไม้เสร็จ ก็จะตีโทน ร้องเพลงพื้นบ้าน และรำเป็นวงรอบต้นดอกไม้ตลอดทั้งคืน รุ่งเช้าจะแห่ต้นดอกไม้ไปถวายพระประธานในโบสถ์ที่วัด

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 รำโทนของชาวไทยเบิ้งโคกสูงไม่มีเนื้อเพลงประกอบการตีโทน เมื่อเกิดสงคราม ทหารอากาศสังกัดกองบินน้อยที่ 2 จังหวัดลพบุรี ย้ายเข้ามาตั้งฐานทัพลับในบ้านโคกสูงเพื่อหลบการทิ้งระเบิดของญี่ปุ่น พลบค่ำชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันเล่นรำโทนเพื่อสร้างความสนุกสนานและผ่อนคลาย ทหารจะออกมาร่วมร้องรำกับชาวบ้านด้วย ทหารสอนเนื้อเพลงร้องให้ชาวบ้านใช้เล่นรำวงประกอบเสียงโทน (Tripasai 2019, Waiyanan 2009) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหารกับชาวบ้านที่เกิดขึ้นในช่วงสงครามทำให้เริ่มมีการใส่เนื้อร้องของเพลงรำวงประกอบเข้าไปในการเล่นรำโทนของชาวไทยเบิ้งโคกสูง เพลงรำโทนในยุคนี้มีทั้งเพลงที่ทหารนำมาสอนให้ชาวบ้านร้องและเพลงที่ชาวบ้านแต่งขึ้น เนื้อหาของเพลงเป็นการปลุกใจให้รักชาติ ชักชวนให้เชื่อผู้นำ และเกี่ยวพาราสีกัน (Waiyanan 2009: 141, Samaikoon 2004: 32) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีเพลงที่มีเนื้อหาสะท้อนสภาพบ้านเมือง เพลงเกี่ยวกับตัวละครในวรรณคดี และเพลงประเภททั่วไปเพิ่มขึ้น (Samaikoon 2004: 108 - 161)

ยุคที่ 2 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติจนถึงก่อนการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ (พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2535) นับตั้งแต่การประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ใน พ.ศ. 2504 ที่มีจุดหมายเพื่อเพิ่มรายได้ให้ประชาชนและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น รัฐบาลดำเนินการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่มุ่งการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมและขนส่ง ระบบการชลประทาน สาธารณูปการต่าง ๆ เพื่อรองรับการลงทุนของภาคเอกชนและการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรม (Office of the National Economic and Social Development Council, n.d.) การดำเนินโครงการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่สอดคล้องกับแผนแม่บทนี้ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจและสภาพสังคมของบ้านโคกสูงเปลี่ยนไป ชาวบ้านหันมาปลูกพืชไร่ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจเพื่อส่งขายโรงงานและร้านค้าที่เข้ามารับซื้อผลผลิตทางการเกษตร การตัดถนนเชื่อมต่อจากภายนอกเข้ามายังบ้านโคกสูงทำให้การเดินทางไปมาหาสู่กับภายนอกสะดวกขึ้น ระบบไฟฟ้า ความเจริญ และสินค้าจากภายนอกเข้ามาในบ้านโคกสูงมากขึ้น วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปส่งผลกระทบต่อการเล่นรำไท่น วัฒนธรรมบันเทิงสมัยใหม่เข้ามายังบ้านโคกสูงในรูปแบบของวิทยุและโทรทัศน์ รำไท่นและเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ จึงเสื่อมความนิยมลง เหลือเพียงผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงร้องเล่นเพลงพื้นบ้านเมื่อมีงานเทศกาลต่าง ๆ และงานตรุษ

ยุคที่ 3 ช่วงการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2535 - ปัจจุบัน) เป็นช่วงเวลาที่การรำไท่น ได้รับการฟื้นฟูและกลับมามีบทบาทในชุมชนอีกครั้งหนึ่ง โดยเริ่มจากช่วงปลายทศวรรษที่ 2530 กลุ่มข้าราชการจากภายนอกเชิญผู้เฒ่าผู้แก่ของบ้านโคกสูงที่สามารถร้องเพลงพื้นบ้านได้ไปแสดงในงานรื่นเริงต่าง ๆ และรำไท่นก็รวมอยู่ในเพลงพื้นบ้านที่นำไปแสดงในโอกาสเหล่านั้น นับเป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทของรำไท่นจากการละเล่นของชาวบ้านไปเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิงกับกลุ่มข้าราชการ ต่อมาภายหลังเมื่อมีการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ นักวิชาการจากสถาบันราชภัฏเทพสตรีเข้ามาเก็บข้อมูลการวิจัยที่บ้านโคกสูง เพื่อศึกษาผลกระทบของการสร้างเขื่อนที่มีต่อวัฒนธรรมชาวไทยเบิ้ง ในครั้งนั้นได้เชิญนักแสดงเพลงพื้นบ้านไปบันทึกการแสดงเพื่อเก็บเป็นข้อมูลวัฒนธรรมของชาวไทยเบิ้งบ้านโคกสูงก่อนจะสูญไป ภายหลังก่อนหน้านักแสดงเพลงพื้นบ้านได้มีโอกาสนำเพลง

พื้นบ้านออกไปแสดงต่อสาธารณชนภายนอกในฐานะการแสดงทางวัฒนธรรมอีกหลายครั้ง (Tiraprasert 2005: 163 - 178) การสร้างเขื่อนจึงเป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้รำไท่นและเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ มีโอกาสเผยแพร่ต่อสาธารณชนในวงกว้างขึ้น และทำให้รำไท่นเริ่มเป็นที่รู้จักกันในฐานะการแสดงทางวัฒนธรรมของชาวไทยเบิ่งโคกสูง

การเข้ามาของนักวิชาการในช่วงที่มีการสร้างเขื่อนยังเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดกระบวนการฟื้นฟูวัฒนธรรมของชาวไทยเบิ่งโคกสูง ในขณะที่นักวิชาการเข้ามาเก็บข้อมูลวัฒนธรรม ได้มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งซึ่งประกอบด้วยผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มเครือข่าย ตลอดจนครูอาจารย์ในบ้านโคกสูง เข้าร่วมเป็นผู้ช่วยวิจัยและผู้ให้ข้อมูลด้วย การได้เข้าไปมีส่วนร่วมครั้งนั้นทำให้ชาวบ้านกลุ่มนี้มีความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน จึงรวมกลุ่มขึ้นอย่างไม่เป็นทางการเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญไป กระบวนการฟื้นฟูวัฒนธรรมเริ่มต้นขึ้นจากการขอรับเงินทุนสนับสนุนจากโครงการลงทุนเพื่อสังคมมาจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านไทยเบิ่งโคกสูง พิพิธภัณฑสถานกลายเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม มีการเชิญผู้สูงอายุในชุมชนมาเป็นผู้สาธิตวัฒนธรรมให้กับผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถาน และกลุ่มนักแสดงเพลงพื้นบ้านเข้าร่วมในฐานะครูภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้านซึ่งเป็นวัฒนธรรมบันเทิงนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการฟื้นฟูวัฒนธรรมเพราะใช้เป็นเครื่องมือนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเบิ่งโคกสูงได้อย่างกว้างขวางและเข้าถึงผู้คนได้ง่าย เพลงพื้นบ้านที่นำไปใช้เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมมีหลากหลาย เช่น เพลงรำไท่น เพลงหอมดอกมะไฟ เพลงระบำบ้านไร่ ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงรำไท่นเป็นที่นิยมมากที่สุด เนื่องจากการแสดงที่ไม่มีข้อจำกัด ทั้งในด้านจำนวนผู้ร้อง จำนวนผู้เล่น จำนวนผู้รำ รวมทั้งไม่มีการกำหนดท่วงท่าลีลาการรำตายตัว ผู้เล่นไม่จำเป็นต้องมีทักษะการรำมาก่อน และลักษณะของการร้องที่จดจำได้ง่าย ด้วยเหตุนี้เพลงรำไท่นจึงเป็นการละเล่นที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้

ต่อมากลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมขอทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อจัดค่ายให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ มีการเชิญครูภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ รวมถึงครูภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านมาเป็นผู้ถ่ายทอด

ความรู้และประสบการณ์ เยาวชนบางคนที่ได้รับการถ่ายทอดและฝึกร้องเพลงรำไท่นเข้ามาช่วยงานด้านวัฒนธรรม โดยร่วมออกแสดงรำไท่นกับกลุ่มผู้สูงอายุในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่พิพิธภัณฑ์และภายนอกหมู่บ้าน

ตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 2550 ถึงปัจจุบัน การท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทสำคัญในบ้านโคกสูงจากการส่งเสริมของภาครัฐที่ให้ชุมชนนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเป็นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน กลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมเล็งเห็นว่าการท่องเที่ยวสามารถนำมาปรับใช้ให้เป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่คนในชุมชน ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จึงนำเอาวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ได้รับการฟื้นฟูมาพัฒนาต่อยอดเพื่อใช้ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการท่องเที่ยวของบ้านโคกสูงดำเนินการโดยแกนนำของกลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมภายใต้ชื่อ “ชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ้งบ้านโคกสูง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้การท่องเที่ยวเป็นกลไกในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานวัฒนธรรม และให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนอีกด้วย (Tripasai 2019) นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายคือผู้สนใจเรียนรู้วัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มอาจารย์นิสิตนักศึกษาจากสถาบันการศึกษา กลุ่มเครือข่ายผู้ศึกษาดูงานการท่องเที่ยว กลุ่มเครือข่ายอื่น ๆ ฯลฯ

ในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การแสดงรำไท่นของบ้านโคกสูงจะใช้ผู้ร้องเพลงซึ่งเป็นเยาวชนจำนวน 1 - 2 คน (บางครั้งมีครูภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านเป็นผู้ร่วมร้องเพลงด้วย) ผู้รำ ผู้ตีไท่น และใช้การรำเป็นวง ไม่กำหนดท่วงท่ารำรำ และมี การเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้าไปร่วมรำกับผู้แสดงด้วย ด้วยเหตุนี้ การแสดงรำไท่นเพื่อการท่องเที่ยวของบ้านโคกสูงจึงมีความยืดหยุ่น เหมาะกับการเป็นกิจกรรมเพื่อความบันเทิงและสร้างการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว นับได้ว่าการแสดงรำไท่นเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยวในรูปแบบของการสร้างประสบการณ์ความจริงแท้ในการเรียนรู้วัฒนธรรมของชาวไทยเบิ้งโคกสูง

บทเพลงรำโทนโคกสาวหลง:

ประวัติศาสตร์จัดสร้างในการท่องเที่ยว

การแสดงรำโทนสำหรับการท่องเที่ยวใช้เพลงเปิดตัวคือ “เพลงโคกสาวหลง” ซึ่งมีที่มาจากตำนานนามบ้านโคกสลุง เนื้อเพลงโคกสาวหลงมีดังต่อไปนี้

“บ้านเอ๋ย บ้านโคกสลุง
นายพรานหมายมุ่งเอาชีวิตสาว
กล่าวขานเป็นเรื่องราว
ว่าสาวเจ้าเป็นเสือสมิง
เล็งปืนแล้วจ้องยิง (ซ้ำ)
ไอ้แม่หญิงสิ้นลมไปพลัน
โคกสลุงจึงมีตำนาน
คนโบราณเรียกสาวหลงใจ
โคกสาวหลงจึงค่อยเปลี่ยนไป
เรียกชื่อใหม่ว่าโคกสลุงเอย”

เนื้อเพลงกล่าวถึงที่มาของการเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “โคกสลุง” ซึ่งมาจากตำนานพื้นบ้านเรื่องโคกสาวหลง ตำนานนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับหญิงสาวหลงทางมาในป่าแถบเขาพญาเดินธงซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน พื้นที่บริเวณนี้มีเสือสมิงปลอมตัวเป็นหญิงสาวคอยจับคนเดินทางกิน ในคืนหนึ่งมีนายพรานไปนั่งห้างล่าสัตว์อยู่ในป่า มีหญิงสาวหลงทางมาและร้องขอความช่วยเหลือ นายพรานไม่มั่นใจว่าหญิงสาวเป็นคนหรือเสือสมิงแปลงจึงไม่ยอมลงมาจากห้าง แต่ให้หญิงสาวก่อไฟบริเวณด้านล่างของต้นไม้ ครั้นรุ่งเช้านายพรานลงมาจากห้าง เห็นหญิงสาวนอนขดอยู่ข้างกองไฟก็คิดว่าเป็นเสือสมิง จึงเอาปืนยิงหญิงสาวตาย แต่กลับพบว่าหญิงสาวไม่ได้กลายร่างเป็นเสือสมิง ตั้งแต่นั้นมาคนโคกสลุงจึงเรียกบริเวณนั้นว่า “โคกสาวหลง” ต่อมาได้เพี้ยนเป็น “โคกสลุง” การนำเอาตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาในชุมชนมาแต่งเป็นบทเพลงรำโทนสำหรับการท่องเที่ยวสะท้อนถึงความสำคัญของตำนานซึ่งเป็นเรื่องเล่ามุขปาฐะที่มีต่อชาวไทยเบิ่งโคกสลุง ตลอดจนการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่

ของตำนานไปตามการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน

แต่เดิมตำนานโคกสาวหลงเป็นเรื่องราวที่พ่อแม่ปู่ย่าตายายเล่าให้ลูกหลานฟัง จากรุ่นสู่รุ่นถึงความเป็นมาของบ้านโคกสูง ในที่นี้ตำนานโคกสาวหลงทำหน้าที่ในการบันทึกประวัติศาสตร์สังคมของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในบ้านโคกสูง อีกนัยหนึ่งก็คือ บริบทแวดล้อมทางสังคมซึ่งเป็นพื้นหลังที่มีชีวิตของตำนานโคกสาวหลงที่อยู่ในความทรงจำของผู้คนในชุมชน อันได้แก่ สภาพแวดล้อมธรรมชาติของชุมชนที่ตั้งอยู่ในป่าห่างไกลความเจริญ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพิงกับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในป่า และความเชื่อในสิ่งเร้นลับ กล่าวได้ว่าตำนานโคกสาวหลงทำหน้าที่สร้างจิตสำนึกร่วมของกลุ่มคนในบ้านโคกสูงที่มีประวัติศาสตร์สังคมร่วมกัน การเล่าตำนานโคกสาวหลงจากรุ่นสู่รุ่นทำให้ความทรงจำร่วมของคนในชุมชนกลับมามีชีวิตในรูปแบบของตำนานที่เล่าขานสืบต่อกันมา

การศึกษาเรื่องราวทางวัฒนธรรมของชาวไทยเบิ้งโคกสูงโดยกลุ่มนักวิชาการ นับตั้งแต่มีการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นต้นมาทำให้มีการบันทึกข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับชาวไทยเบิ้งโคกสูงในด้านต่าง ๆ (Phumathon 1998, Tiraprasert 2005: 163 - 164) และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะของตำนานโคกสาวหลงจากประวัติศาสตร์สังคมที่อยู่ในความทรงจำร่วมของชาวบ้านโคกสูงมาเป็นหลักฐานมุขปาฐะที่ใช้ศึกษาประวัติความเป็นมาของชาวไทยเบิ้งแห่งบ้านโคกสูง ตำนานในความทรงจำของชาวบ้านถูกนำมาบันทึกไว้ในฐานะภาพแทนของประวัติศาสตร์ชุมชนในการศึกษาวิจัยของนักวิชาการ (Research Committee on Tambon Khoksalong's Local Culture Project 1998, Suasungnern 2005, Tripasai 2019) และกลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมได้นำองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่นักวิชาการบันทึกไว้มาใช้งานในภาคปฏิบัติ โดยใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างคุณค่าให้กับวัฒนธรรมและใช้ประกอบสร้างความหมายทางวัฒนธรรมของความเป็นไทยเบิ้งโคกสูงผ่านกิจกรรมวัฒนธรรมที่จัดขึ้นภายในพื้นที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบิ้งโคกสูงและภายนอกชุมชน มีผลทำให้เกิดการรับรู้ในหมู่ชาวบ้านโคกสูงว่าตนเองเป็นชาวไทยเบิ้ง และยังเป็น การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเบิ้งโคกสูงให้คนภายนอกรับรู้ (Tiraprasert 2005, Tripasai 2019) ตำนานโคกสาวหลงเข้ามามีบทบาทในการสืบทอด และการแสดงทางวัฒนธรรมที่จัดขึ้นต่อสาธารณชน กลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมใช้ตำนานนี้

เป็นบทนำสำหรับอธิบายประวัติศาสตร์ชุมชนก่อนที่จะบอกเล่าเรื่องราววัฒนธรรมไทยเบิ้งโคกสูงด้านอื่น ๆ ต่อไป การเล่าตำนานโคกสาวหลงก่อนการแสดงทางวัฒนธรรมจึงทำหน้าที่ปูพื้นความรู้เกี่ยวกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมเพื่อเป็นพื้นฐานให้ผู้รับฟังเข้าใจวิถีชีวิตในอดีตซึ่งเป็นปัจจัยในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมของชาวไทยเบิ้งโคกสูง

เมื่อกระบวนการฟื้นฟูวัฒนธรรมปรับตัวไปตามบริบททางเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันโดยเน้นให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงมีการปรับเปลี่ยนตำนานโคกสาวหลงจากเรื่องเล่ามุขปาฐะให้อยู่ในรูปของบทเพลงสำหรับการแสดงรำโทนเพื่อใช้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ตำนานนามบ้านในบทเพลงรำโทนโคกสาวหลงนอกจากจะทำหน้าที่เกริ่นนำให้นักท่องเที่ยวรู้จักประวัติศาสตร์ชุมชนแล้ว ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรม โดยทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้างบริบททางสังคมของความเป็นพื้นบ้านให้กับวัฒนธรรมที่ถูกจัดฉากขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวชุมชนที่ได้นำเสนอบนเวทีแห่งการแสดงทางวัฒนธรรม

ความจริงแท้ของการแสดงรำโทนโคกสาวหลง:

จากความจริงแท้จัดฉากไปสู่ความจริงแท้เชิงประดิษฐ์

การสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรมไทยเบิ้งโคกสูงจากการแสดงรำโทนโคกสาวหลงเป็นกระบวนการที่กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ้งบ้านโคกสูงนำเอาบางส่วนของเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชนและวัฒนธรรมพื้นบ้านมาใช้อ้างอิงถึงประวัติศาสตร์ชุมชนและวิถีการดำรงชีวิตอันเรียบง่ายของชาวไทยเบิ้งโคกสูง วิธีการอ้างอิงจะใช้การผสมผสานตำนานโคกสาวหลงซึ่งเรียบเรียงขึ้นมาใหม่ในรูปแบบของบทเพลงและการเล่นรำโทนเข้าด้วยกัน ควบคู่ไปกับการสอดแทรกเนื้อหาและองค์ประกอบของวัฒนธรรมพื้นบ้านอื่น ๆ โดยที่กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ้งบ้านโคกสูงใช้วิธีการจำลองความดั้งเดิมและสร้างความเหมือนจริงของวัฒนธรรม (cf. Bruner 1994) เพื่อนำมาประกอบสร้างความหมายของ “ความเป็นไทยเบิ้งโคกสูง” และส่งทอดความหมายนี้ไปยังนักท่องเที่ยวผ่านการนำเสนอบนเวทีการแสดงทางวัฒนธรรมที่จัด

ฉากขึ้น ส่งผลให้เกิดเป็นการสร้างบริบทของภาพแทนที่มีชีวิตของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชนให้ปรากฏต่อนักท่องเที่ยว

รำไท่นโศกสาวหลงบนเวทีความจริงแท้จัดฉาก

ความจริงแท้ของการแสดงรำไท่นโศกสาวหลงประกอบสร้างขึ้นจากการจำลองความดั้งเดิมและการสร้างความเหมือนจริงขององค์ประกอบทางวัฒนธรรมบนเวทีแห่งการแสดงทางวัฒนธรรม อันนำไปสู่การสร้างปฏิสัมพันธ์แห่งการเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ตามรายละเอียดต่อไปนี้

ฉากเวทีวิถีชีวิตพื้นบ้าน

ในโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของบ้านโคกสูง การแสดงรำไท่นเป็นกิจกรรมช่วงท้ายของวัน จัดขึ้นในระหว่างที่นักท่องเที่ยวกำลังรับประทานอาหารเย็นที่พิพิธภัณฑสถานที่ได้ไปเรียนรู้และชมการสาธิตวัฒนธรรมจากครูภูมิปัญญาตามฐานกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การทอผ้า การทำอาหารพื้นบ้าน การตัดดอกไม้และพวงมะโหด การทำของเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ พื้นที่สำหรับจัดการแสดงรำไท่นคือลานสนามหญ้าด้านข้างตัวอาคารพิพิธภัณฑสถานเรือนผาค้อ บริเวณหนึ่งของลานสนามหญ้าเป็นพื้นที่ยกพื้นสูงขึ้นเพื่อใช้เป็นเวที กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ็งบ้านโคกสูงประดับตกแต่งบริเวณลานสนามหญ้า เป็นพื้นที่สำหรับรับประทานอาหารเย็นและเวทีสำหรับการแสดงรำไท่นด้วยพวงมะโหดและผ้าขาวม้ามีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านโคกสูง ทำอาหารและขนมพื้นบ้านให้นักท่องเที่ยวรับประทาน และจัดให้นักท่องเที่ยวนั่งล้อมวงรับประทานอาหารเย็นหรือที่เรียกกันในภาษาถิ่นว่า “กินข้าวล่อ” ด้วยเหตุนี้พื้นที่กายภาพของพิพิธภัณฑสถานจึงถูกเปลี่ยนให้เป็นฉากเวทีสำหรับฉายภาพที่มีชีวิตของวิถีชีวิตชาวไทยเบ็งบ้านโคกสูง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ก้าวเข้ามาสัมผัสประสบการณ์ความจริงแท้ของการอยู่การกินแบบพื้นบ้าน พื้นที่นี้เป็นเสมือนฉากจำลองของบริบททางสังคมของชุมชนที่จัดเตรียมเอาไว้ให้นักท่องเที่ยวก้าวผ่านจากสถานะ “คนนอก” ไปสู่ความเป็น “คนใน” (see MacCannell, 1973) พื้นที่หน้าฉากซึ่งจัดไว้ให้นักท่องเที่ยวรับชมการแสดงรำไท่นจึงเป็นพื้นที่ที่รวบรวมเอาวัฒนธรรมภาคปฏิบัติต่าง ๆ ตามที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากฐานกิจกรรมภูมิปัญญา

มาทำให้ชีวิตภายใต้บริบทของการแสดงทางวัฒนธรรมที่จัดฉากขึ้นบนเวทีการแสดง
แห่งนี้

บทเพลง

ในส่วนของบทเพลง การแสดงรำไทไทยเบ๊งโคกสลุงจะใช้บทเพลงโคกสาว
หลงเป็นเพลงเปิดการแสดง และตามด้วยบทเพลงซึ่งแต่งโดยครูภูมิปัญญาเพลง
พื้นบ้านที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับอาหาร พืชผักพื้นบ้าน บ้านเรือน การแต่งกาย
ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของชาวไทยเบ๊งโคกสลุง และบทเพลงร่ำวง

สำหรับบทเพลงโคกสาวหลง เป็นการเรียบเรียงขึ้นมาจากเค้าโครงตำนานซึ่งเป็น
เรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สังคมของชาวไทยเบ๊งโคกสลุงและเป็นหลักฐาน
มุขปาฐะเกี่ยวกับที่มาของชื่อบ้านโคกสลุง บทเพลงโคกสาวหลงที่ใช้ในการแสดง
รำไทเพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบันนี้ไม่ได้เป็นเพลงแรกที่เล่าถึงตำนานโคกสาวหลง
แต่กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ๊งบ้านโคกสลุงเลือกใช้บทเพลงโคกสาวหลงซึ่งแต่งโดย
อาจารย์ของโรงเรียนในตำบลโคกสลุงที่ได้นำบทเพลงของครูภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านที่
เคยช่วยงานวัฒนธรรมกับกลุ่มฟื้นฟูวัฒนธรรมเมื่อหลายปีก่อนมาแต่งเพิ่มเติม เพื่อให้
เนื้อหามีความชัดเจนมากขึ้น (Interview Goy 2018, March 25, Interview Orn
2017, December 17, Interview Poramin 2017, April 9) บทเพลงโคกสาวหลง
เรียบเรียงขึ้นมาเพื่อใช้ในการแสดงรำไทครั้งนี้ แม้จะมีความสั้นกระชับ แต่ก็ยังคง
เค้าโครงหลักของเรื่องราวที่ปรากฏในตำนานเอาไว้ การคงความดั้งเดิมนี้เองเป็นสิ่งที่
กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ๊งบ้านโคกสลุงนำมาใช้อ้างอิงถึงความจริงแท้ของบทเพลง
ที่แต่งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว และทางกลุ่มยังใช้ความจริงแท้ที่สร้าง
ขึ้นมานี้ในการเผยแพร่ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับที่มาของชื่อบ้านโคกสลุง
ตลอดจนใช้อ้างอิงถึงประวัติศาสตร์สังคมที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทาง
ธรรมชาติรอบหมู่บ้าน วิถีชีวิตที่พึ่งพาธรรมชาติ และความเชื่อเรื่องเสื่อสมิงซึ่งเป็นพื้น
หลังที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ตำนานโคกสาวหลงขึ้นมา เพื่อที่จะใช้บอกเล่าความ
เป็นมาของชาวไทยเบ๊งโคกสลุงให้กับนักท่องเที่ยว

นักแสดง

คณะผู้แสดงรำไทไทยเบ๊งโคกสลุงประกอบด้วยนักร้อง นักดนตรี และผู้ร่ำวง
ผู้แสดงทุกคนเป็นคนในชุมชน ในการแสดงรำไทสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว แกนนำ

กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ็งบ้านโคกสลงจะเชิญครุภูมิปัญญาเพลงพื้นบ้านและผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีอายุราว 60 - 80 ปี มาร่วมเป็นผู้ตีโทนและเป็นผู้ร้อง บางครั้งจะมีเยาวชนและสมาชิกของกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ็งบ้านโคกสลงมาร่วมร้องด้วย ส่วนนักร้องจะคัดเลือกจากเยาวชนรุ่นเยาว์ที่เคยเข้าร่วมทำกิจกรรมกับค่ายเด็กและเยาวชนและได้รับการฝึกร้องเพลงพื้นบ้านจากครุภูมิปัญญา โดยจะคัดเลือกเยาวชนผู้มีความสนใจและมีความสามารถในการร้องเพลงพื้นบ้านได้ดีมาเป็นนักร้อง นักร้องจะทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวทางวัฒนธรรมของชาวไทยเบ็งบ้านโคกสลงผ่านบทเพลงรำโทนบนเวทีการแสดง นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจะถูกเชื้อเชิญให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคณะผู้แสดงด้วยการเข้าร่วมร้องกับกลุ่มผู้ร้อง นักท่องเที่ยวจึงอยู่ในสถานะของการเป็นทั้งผู้ชมและผู้แสดง ยังผลให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมเรียนรู้ในวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทยเบ็งบ้านโคกสลงจากประสบการณ์ของการได้ลงมือปฏิบัติวัฒนธรรมจริง

การแต่งกายพื้นบ้าน

ผู้แสดงทั้งหมดจะแต่งกายด้วยชุดไทยเบ็งบ้านโคกสลง กล่าวคือจะสวมเสื้อพื้นบ้านที่เรียกว่า “เสื้ออีหัว” มีลักษณะคล้ายเสื้อสายเดี่ยว หรือสวม “เสื้อกระโจม” ซึ่งก็คือเสื้อคอกระเช้า นุ่งโจงกระเบน และห่มผ้าขาวม้าเป็นสไบเฉียง เป็นที่สังเกตว่าในปัจจุบันนี้ หญิงชาวไทยเบ็งบ้านโคกสลงส่วนใหญ่ไม่ได้แต่งกายพื้นบ้านในชีวิตประจำวันอีกต่อไปแล้ว มีเพียงผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 - 90 ปี บางคนเท่านั้นที่ยังคงแต่งกายพื้นบ้านเหมือนเช่นในอดีต และยังพบผู้สูงอายุจำนวนเล็กน้อยที่ห่มผ้าขาวม้าเป็นสไบเฉียงเฉพาะเวลาไปตักบาตรทำบุญที่วัด ทั้งนี้การแต่งกายพื้นบ้านของนักแสดงรำโทนบนเวทีเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเบ็งบ้านโคกสลงให้ปรากฏต่อสายตาของนักท่องเที่ยว และความจริงแท้ที่ปรากฏในภาพของนักแสดงรำโทนซึ่งแต่งกายในชุดพื้นบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพของผู้เฒ่าผู้แก่ได้สร้างความเหมือนจริงของวัฒนธรรมไทยเบ็งบ้านโคกสลงดังที่เคยมีมาในอดีต และภาพที่ฉายออกมานี้ได้พานักท่องเที่ยวให้ย้อนกลับไปในอดีตของบ้านโคกสลง

โทน

โทนเป็นเครื่องดนตรีกำกับจังหวะเพียงอย่างเดียวของรำโทนไทยเบ็งบ้านโคกสลง เสียงโทนถูกนำมาใช้ในการแสดงรำโทนเพื่อเป็นสัญญาณบอกว่าการแสดงรำโทนกำลัง

จะเริ่มขึ้น หลังจากที่เสียงโหนดังขึ้นสักครู่หนึ่ง นักร้องจะเริ่มร้องเพลงโคกสาวหลง เป็นเพลงเปิดการแสดงรำโหนด กลุ่มผู้รำจะเดินเรียงกันออกมาจากหลังเวที มาร่วมรำกันเป็นวงรอบต้นดอกไม้ การแสดงจะจบลงเมื่อสิ้นสุดเสียงโหนด การใช้เสียงโหนดส่งสัญญาณการเริ่มต้นการแสดงเป็นการจำลองภาพในอดีตของชาวไทยเบิ่งโคกสลุงที่รวมกลุ่มกันเล่นรำโหนดหลังจากกลับจากการทำงานในไร่นา เมื่อได้ยินเสียงโหนดังขึ้นก็จะตามเสียงโหนดนั้นไปเพื่อไปร่วมเล่นรำโหนดกันตามลานบ้านอย่างสนุกสนาน แต่ในปัจจุบัน ไม่พบเห็นการตีโหนดเล่นรำโหนดเพื่อความรื่นเริงอีกแล้ว ยกเว้นแต่การตีโหนดที่ใช้ในการรำโหนดเพื่อการท่องเที่ยว และการตีโหนดในพิธีกรรมงานเลี้ยงเจ้าบ้านที่จัดขึ้นในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 เท่านั้น เสียงโหนดในการแสดงรำโหนดชาวไทยเบิ่งโคกสลุงจึงเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าสู่ภาพจำลองของวิถีชีวิตชาวไทยเบิ่งโคกสลุงในอดีต

การแสดงรำโหนดโคกสาวหลง

กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ่งบ้านโคกสลุงนำเอารำโหนดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟูมาปรับใช้เป็นกิจกรรมสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว แม้ว่ารำโหนดชาวไทยเบิ่งโคกสลุงจะมีความคล้ายคลึงกับรำโหนดและรำวงของพื้นที่อื่น ทั้งในส่วนของเครื่องดนตรี บทเพลงบางเพลง ทำนอง หรือแม้กระทั่งการเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้าไปร่วมรำวงกับผู้แสดง แต่ด้วยวิธีการอ้างอิงถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและวิถีชีวิตของชาวไทยเบิ่งโคกสลุงในอดีตด้วยการเลือกใช้บทเพลงโคกสาวหลงเป็นเพลงเปิดการแสดงและเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตพื้นบ้านของชาวไทยเบิ่งโคกสลุงเพิ่มเติมไปจากการใช้เพลงรำวงทั่วไป เมื่อนำมาใช้ควบคู่กับการแสดงรำโหนดในพื้นที่ที่มีการจำลองวิถีชีวิตพื้นบ้านและการให้ผู้แสดงรำโหนดแต่งกายไทยเบิ่งด้วยเหตุนี้ รำโหนดชาวไทยเบิ่งโคกสลุงที่ใช้ต้อนรับนักท่องเที่ยวจึงกลายมาเป็นรำโหนดที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของบ้านโคกสลุง

กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ่งบ้านโคกสลุงได้นำเอกลักษณ์เฉพาะดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นกระบวนการและเป็นขั้นตอน เพื่อให้นักท่องเที่ยวก้าวเข้าไปเป็น “คนใน” มาร่วมเรียนรู้วัฒนธรรมด้วยกัน กล่าวคือปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวในลำดับแรกเป็นไปในรูปแบบของการที่เจ้าบ้านเป็นผู้บอกเล่าและให้ความรู้เรื่องราวของวัฒนธรรมไทยเบิ่งโคกสลุง

กับนักท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในสถานะผู้รับชมการแสดง ต่อมาเจ้าบ้านได้ทำการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ให้มีความใกล้ชิดขึ้นด้วยการเชื้อเชิญให้นักท่องเที่ยวร่วมเป็นผู้แสดง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเป็นผู้ทดลองปฏิบัติวัฒนธรรมด้วยตนเอง การเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเป็นการชั่วคราวจากการลงปฏิบัติจริงนี้ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ของการได้สัมผัสกับความจริงแท้ของวัฒนธรรมไทยเบิ้งโคกสูง

ประสบการณ์ความจริงแท้ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเป็นทั้งผู้ชมและผู้แสดง รับเชิญถูกสร้างขึ้นจากองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ การเล่าเรื่องและการแสดง ในส่วนของการเล่าเรื่อง ผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือผู้นำกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ้งบ้านโคกสูง ซึ่งทำหน้าที่เป็น “ผู้เล่าเรื่อง” ที่พูดเกริ่นนำข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเบิ้งโคกสูงให้กับนักท่องเที่ยว และเพื่อที่จะโยงเข้าสู่การแสดงรำไท่น เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการรำไท่น ได้แก่ ตำนานโคกสาวหลง ประวัติศาสตร์ชุมชนช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 การรื้อวงรอบต้นดอกไม้ และการแห่ต้นดอกไม้ในเทศกาลสงกรานต์ จะถูกนำมาเล่าอย่างสังเขป หลังจากนั้นก็จะกล่าวเชิญนักท่องเที่ยวให้รับชมการแสดงรำไท่นและเชิญชวนให้ร่วมรำไท่นกับผู้แสดง

หลังจากสัญญาณการแสดงเริ่มต้นขึ้นด้วยเสียงไท่น นักร้องจะรับช่วงต่อ โดยทำหน้าที่เป็นทั้ง “ผู้เล่าเรื่อง” ที่เล่าเรื่องราวของประวัติศาสตร์ชุมชนผ่านบทเพลงโคกสาวหลงและเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตพื้นบ้านผ่านบทเพลงรำไท่นอื่น ๆ และเป็น “ผู้แสดงหลัก” ร่วมกับคณะนักดนตรีและผู้ร้อง ในขณะที่มีการแสดงรำไท่นอยู่นั้น นักท่องเที่ยวที่กำลังรับชมการแสดงจะได้รับเชิญให้ออกมาร่วมเล่นรำไท่นด้วยกัน นักท่องเที่ยวจึงเปลี่ยนสถานะมาเป็น “ผู้แสดงรับเชิญ” ที่มีส่วนร่วมในการแสดงบนเวทีที่จัดฉากขึ้นสำหรับการเรียนรู้วัฒนธรรม

จึงกล่าวได้ว่าการแสดงรำไท่นโคกสาวหลงเป็นการเปิดฉากของการแสดง “หน้าเวที” ซึ่งเป็นพื้นที่ของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่าง 1) กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ้งบ้านโคกสูงซึ่งเป็นผู้จัดการท่องเที่ยวของบ้านโคกสูงและคณะนักแสดงรำไท่น กับ 2) นักท่องเที่ยว ซึ่งในพื้นที่แห่งปฏิสัมพันธ์นี้ มีการนำเอาข้อมูลตามที่นักท่องเที่ยวได้ฟังจากผู้เล่าเรื่องบนเวทีการแสดงรำไท่นและการเรียนรู้ในฐานะกิจกรรมทางวัฒนธรรมช่วงกลางวันมาจัดฉากให้มีชีวิตด้วยบทเพลง เสียงดนตรี

และการแสดง กล่าวคือเนื้อหาบางช่วงของประวัติศาสตร์ชุมชนและวิถีปฏิบัติบางส่วน
ของวัฒนธรรม ได้แก่ การร่ำวงรอบต้นดอกไม้และประเพณีแห่ต้นดอกไม้ในเทศกาล
สงกรานต์ การแต่งกายพื้นบ้าน ผ้าทอ และเครื่องดนตรี ถูกหยิบยกมาทำให้มีชีวิตด้วย
การแสดงรำไท่นซึ่งเป็นเครื่องมือที่นันทองเที่ยวย้อนกลับไปในอดีตของชุมชน และ
ช่วยให้ันทองเที่ยวได้ทดลองใช้ชีวิตแบบพื้นบ้านจากการร่วมร่ำวงรอบต้นดอกไม้กับ
ผู้แสดง นอกจากนี้ การแสดงรำไท่นโคกสาวหลงยังทำหน้าที่เป็นบทเกริ่นนำที่พา
นันทองเที่ยวไปรู้จักกับวิถีปฏิบัติและอาหารพืชผักพื้นบ้านตามที่ปรากฏในเนื้อหาของ
เพลงรำไท่นอื่น ๆ ที่ร้องในลำดับถัดไปอีกด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความจริงแท้ที่ถูก
จัดฉากขึ้นจากการแสดงรำไท่นโคกสาวหลงช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับ
นันทองเที่ยวผู้มาเยือนให้อยู่ในรูปแบบของการถ่ายทอดความรู้และการมี
ประสบการณ์ร่วมในเรื่องราวของชุมชนผ่านวัฒนธรรมบันเทิง

หากพื้นที่หน้าฉากของการแสดงรำไท่นโคกสาวหลงคือพื้นที่ของปฏิสัมพันธ์
ทางสังคมระหว่างผู้จัดการแสดงและคณะนักแสดง กับนันทองเที่ยวซึ่งเป็นผู้ชมและ
ผู้แสดงรับเชิญ เป็นพื้นที่ที่เจ้าบ้านต้องการเปิดเผยให้ันทองเที่ยวรับรู้ อย่างไรก็ตาม
ยังมีพื้นที่อีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นพื้นที่หลังฉากที่อำพรางซ่อนเร้นจากสายตานันทองเที่ยว
เป็นพื้นที่เฉพาะของผู้คนในกลุ่มสังคมเดียวกันที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกัน (see
MacCannell 1973: 591 - 592) พื้นที่หลังฉากของการแสดงรำไท่นโคกสาวหลงแห่ง
นี้มีเรื่องราวเกี่ยวกับสภาวะอันเปราะบางของวัฒนธรรมไทยเบ็ญโคกสูง อันเป็น
ผลกระทบมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นทั้ง
ภายนอกและภายในบ้านโคกสูง เรื่องราวเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจและความ
ร่วมมือของผู้คนในชุมชน และเรื่องราวเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ความพยายาม การ
ต่อสู้ต่อรอง ของแกนนำและสมาชิกกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ็ญบ้านโคกสูง เพื่อให้
ได้มาซึ่งเงินทุนสนับสนุนและความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จากทางราชการ
สถาบันการศึกษา และหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่หลังฉากนี้นำมาสู่การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ช่วยอนุรักษ์
ฟื้นฟู สืบสาน และต่อยอดวัฒนธรรมของชาวไทยเบ็ญโคกสูงให้ดำรงคงอยู่ต่อไป
ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และการแสดงรำไท่นโคกสาวหลงก็เป็นหนึ่งใน
กิจกรรมที่อยู่ภายใต้ร่มของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทย

เบ็งบ้านโคกสลุบให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ เพราะสามารถช่วยผลักดันให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมของบรรพบุรุษของตน

ความจริงแท้เชิงประติฐ์ของการแสดงรำไท่นโคกสาวหลง

ในบริบทของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ทางสังคมของการจัดการแสดงรำไท่นโคกสาวหลงได้ส่งผลต่อเนื่องไปยังชาวชุมชนเองด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มผู้แสดง เนื่องจากความจริงแท้จัดฉากที่ปรากฏบนเวทีการแสดงรำไท่นเพื่อการท่องเที่ยวเป็นการนำพาวิถีชีวิตในอดีตให้มาอยู่ในปัจจุบัน จึงทำให้กลุ่มผู้แสดง ทั้งผู้สูงอายุและเยาวชน ได้มีโอกาสใช้ชีวิตในบริบททางสังคมที่เคยเกิดขึ้นในอดีตเป็นการชั่วคราว กล่าวคือการรำไท่นบนเวทีการแสดงสำหรับนักแสดงสูงอายุเป็นการย้อนยุคกลับไปใช้ชีวิตในแบบที่เคยเป็นมาเมื่อครั้งอดีตซึ่งหาไม่ได้ในปัจจุบัน ดังคำกล่าวของยายแม่นว่า

“สมัยก่อนเราก็เล่นรำไท่น ร้องเพลงพิชฐาน ร้องเพลง
แห่นาคกัน มันหายไป เดียวนี้แทบจะไม่มีแล้ว พอยาย
ได้มาเล่นรำไท่นให้คนดู (นักท่องเที่ยว) ทำให้นึกถึง
สมัยก่อนที่บ้านเราร้องเล่นกันทั่วบ้าน ตอนนี้อย
ได้มาเล่นรำไท่นกับไทยเบ็ง (กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทย
เบ็งบ้านโคกสลุบ) ยายก็ดีใจ”

(Interview Maen 2017, April 12)

สำหรับนักแสดงรุ่นเยาว์ การร่วมแสดงรำไท่นคือการเรียนรู้วิถีชีวิตตามปู่ย่า ตายายเคยเล่าให้ฟัง ดังที่ ก้อยซึ่งเป็นเยาวชนผู้ร้องเพลงโคกสาวหลงเล่าให้ฟังว่า

“แม่ใหญ่ (ยาย) เป็นครูเพลง แม่ใหญ่เคยร้องเพลงให้
ฟัง เราก็ร้องตาม ถ้ายังร้องไม่ได้ แม่ใหญ่ก็ร้องให้ฟังอีก
พอแม่ใหญ่มาเสียตอนที่เรากำลังโต ก็เลยไม่ได้เรียนรู้
อะไรมาก ไม่ได้ไปฝึกร้องที่ไหนอีก แต่พอมาทำกิจกรรม
กับไทยเบ็ง ก็ได้หัดร้องเพลงอื่นเพิ่ม และได้ออกแสดง

มันทำให้เราคิดถึงสิ่งที่แม่ใหญ่เคยทำให้เราตอนเรายัง
เป็นเด็ก”

(Interview Goy 2018, March 25)

นอกจากนี้ การมีโอกาสดำเนินไปเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงรำไทยังทำให้กลุ่ม
เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของบรรพบุรุษที่ตนเองได้นำมาแสดงให้
นักท่องเที่ยวชมอีกด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความจริงแท้ที่เกิดขึ้นบนเวทีการแสดง
สำหรับนักท่องเที่ยวกลายเป็นความจริงแท้สำหรับกับกลุ่มชาวบ้านผู้แสดงรำไท
 อีกทั้งยังเป็นการต่อยอดความสำคัญของวัฒนธรรมและการผลิตซ้ำความหมายของ
ความเป็นไทยเบิ่งโคกสลุงที่เกิดขึ้นในความรู้ของชาวบ้านโคกสลุงที่มาร่วมแสดง
รำไท

การเลือกสรรข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนประเภทตำนานและวัฒนธรรมด้าน
ต่าง ๆ เพื่อใช้นำเสนอต่อกิจกรรมในรูปแบบของการแสดงรำไทโคกสลุงหลง
แสดงให้เห็นถึงการนำเอาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนมาตีความใหม่โดยกลุ่มชุมชน
วัฒนธรรมไทยเบิ่งบ้านโคกสลุงซึ่งเป็นผู้จัดการท่องเที่ยว นับว่าเป็นการปรับใช้
วัฒนธรรมเดิมให้เหมาะสมกับบริบททางเศรษฐกิจสังคมของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป
จากอดีต ความจริงแท้ที่เกิดขึ้นจากการนำหน่วยย่อยต่าง ๆ ของวัฒนธรรมมา
ผสมผสานหลอมรวมให้เป็นการแสดงรำไทโคกสลุงหลงนั้นเป็นการประกอบสร้าง
ทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยมีปัจจัย
ภายในคือความต้องการของกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบิ่งบ้านโคกสลุงที่จะอนุรักษ์
สืบสานวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ได้ในกระแสความเปลี่ยนแปลง ทำให้ต้องมีการปรับและ
พัฒนาวัฒนธรรมที่นำมาใช้เป็นต้นทุนอย่างสร้างสรรค์ และปัจจัยภายนอกที่ทำให้การ
เล่นรำไทซึ่งไม่ใช่วัฒนธรรมบันเทิงของชาวชุมชนในยุคปัจจุบันและวัฒนธรรมอื่น ๆ
ซึ่งแทบจะไม่มีอยู่ในวิถีปฏิบัติของคนรุ่นใหม่สามารถคงอยู่ต่อไปได้คือกระแสการ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความสนใจและการยอมรับในวัฒนธรรมชุมชนของ
นักท่องเที่ยวช่วยทำให้วัฒนธรรมที่อยู่ในสภาวะเปราะบางกลับมามีคุณค่าและ
ความสำคัญในสายตาของชาวบ้านโคกสลุงอีกครั้ง ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทำให้มีการ

รวบรวมนำเอาวัฒนธรรมเดิมบางส่วนมาประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ตามที่ปรากฏในการแสดงรำโทนโคกสาวหลง เพื่อใช้สื่อสารความหมายของความเป็นไทยเบ็ญโคกสลุกลงไปยังนักท่องเที่ยว ดังคำกล่าวของก้อยต่อไปนี้

“ครูอัญชลี แก้วชัย เป็นคนแต่งเพลงโคกสาวหลง ครู
เอาตำนานของบ้านโคกสลุกลงมาแต่งเป็นเพลงรำโทนเพื่อ
สืบสานเรื่องราวของบ้านเรา การแต่งตัวไทยเบ็ญก็เป็น
อีกอย่างหนึ่งที่ใ้บอกว่าเราเป็นชาวไทยเบ็ญด้วย ควบคู่
กับการรำโทนที่บอกถึงประเพณีบ้านเรา”

(Interview Goy 2018, March 25)

แม้ว่าความหมายของความเป็นไทยเบ็ญโคกสลุลงที่เกิดขึ้นจะประกอบสร้างขึ้นจากเงื่อนไขของการใช้วัฒนธรรมเพื่อวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวที่นารายได้มาให้ชุมชน แต่ความหมายที่สร้างขึ้นใหม่นี้กลายเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้มีการนำเอาวัฒนธรรมมาปฏิบัติใช้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมภายในชุมชน ดังที่พบว่ามีการสอนการรำโทนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาของตำบลโคกสลุลง

เห็นได้ว่าการสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรมที่จัดฉากขึ้นบนเวทีการแสดงรำโทนโคกสาวหลงไม่ได้เป็นการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าที่มีแค่การปฏิบัติวัฒนธรรมแต่เพียงเปลือกนอกเพื่อแลกกับเงินที่นักท่องเที่ยวนำมาใช้จ่าย (see Greenwood 1989) แต่กลับเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมตามที่ Cohen (1988) เรียกว่า “ความจริงแท้เชิงประดิษฐ์” ซึ่งนำไปสู่การสร้างคุณค่าและความหมายให้กับวัฒนธรรมที่ได้รับการฟื้นฟูขึ้นมา โดยมีกระบวนการสำคัญคือการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า และเครื่องมือที่กลุ่มชุมชนวัฒนธรรมไทยเบ็ญบ้านโคกสลุลงใช้ในการทำวัฒนธรรมของชุมชนให้เป็นสินค้าก็คือการสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าความจริงแท้ที่ปรากฏจะเป็นความจริงแท้ที่ประดิษฐ์ขึ้นจากการนำเอาวัฒนธรรมเดิมมาปรับใช้ในบริบทการท่องเที่ยว แต่การใช้วัฒนธรรมประดิษฐ์เพื่อการท่องเที่ยวช่วยให้วัฒนธรรมที่อยู่ในสถานะเปราะบางสามารถกลับมามีบทบาทและความหมายอีกครั้ง ทั้งต่อชาวชุมชนและนักท่องเที่ยว ความจริงแท้เชิงประดิษฐ์นี้จึงแสดงให้เห็นถึง

การนำเอาวัฒนธรรมมาปรับใช้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้วัฒนธรรมสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ในกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม

บทสรุป

การแสดงรำไท่นโคกสาวหลงเป็นปรากฏการณ์หนึ่งของการสร้างความจริงแท้ของวัฒนธรรม เพื่อใช้สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวให้อยู่ในรูปแบบของการถ่ายทอดความรู้และการมีประสบการณ์ร่วมในเรื่องราวของชุมชนอย่างเป็นระบบและมีความเป็นระเบียบ หรือที่เรียกว่า “กระบวนการ” กล่าวคือ นับจากการคัดเลือกเอาตำนานโคกสาวหลงซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่ชาวชุมชนกล่าวขานสืบต่อกันมาถึงที่มาของนามบ้านโคกสูงและการรำไท่นซึ่งเป็นวัฒนธรรมบันเทิงของชาวไทยเบิ้งโคกสูงในอดีต เพื่อนำมาผสมผสานกันให้เป็นการแสดงรำไท่นประกอบบทเพลงโคกสาวหลง ความจริงแท้ของการแสดงนี้ประกอบสร้างขึ้นจากบทเพลงที่มีการอ้างอิงถึง “ความดั้งเดิม” ของตำนานพื้นบ้าน “ความเหมือนจริง” ขององค์ประกอบอื่น ๆ ของรำไท่น และการแสดงรำไท่นภายใน “ฉากเวที” ที่จัดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการอยู่การกินแบบชาวไทยเบิ้งโคกสูงในบรรยากาศเสมือนจริง ความจริงแท้ที่สร้างขึ้นนี้เป็นเครื่องมือที่ช่วยเปลี่ยนผ่านสถานภาพของนักท่องเที่ยวจากคนนอกไปสู่คนใน และทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสทำความเข้าใจเรื่องราวของชาวไทยเบิ้งโคกสูง ทั้งในแง่มุมของประวัติศาสตร์ชุมชน วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ผ่านการทดลองปฏิบัติวัฒนธรรมด้วยตนเอง ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มชุมชนวัฒนธรรมชาวไทยเบิ้งบ้านโคกสูงซึ่งเป็นผู้จัดการท่องเที่ยวของบ้านโคกสูงที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน

ความจริงแท้ที่สร้างขึ้นมานี้สำหรับนักท่องเที่ยวยังคงกลายมาเป็นความจริงแท้สำหรับชาวบ้านโคกสูงผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้แสดงรำไท่น ทั้งนี้เพราะการแสดงรำไท่นเพื่อการท่องเที่ยวเป็นการต่อยอดย้ำความสำคัญของวัฒนธรรมและการผลิตซ้ำความหมายของความเป็นไทยเบิ้งโคกสูงให้เกิดขึ้นในความรู้ของผู้แสดงรำไท่น ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม

ของตนและความต้องการที่จะสืบสานวัฒนธรรม ดังนั้นการแสดงรำโทนเพื่อการท่องเที่ยวจึงไม่ได้ทำลายความจริงแท้ของวัฒนธรรมเดิม แต่กลับเป็นการพัฒนาต่อยอดวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่าให้กับวัฒนธรรมของชาวไทยเบิ้งโคกสูง

References

- Adorno, T. W. & Horkheimer, M. (2002). The culture industry: Enlightenment as mass deception. In Noerr, G. S. (ed.), *Dialectic of enlightenment: Philosophical fragments* (94 - 36). Stanford: Stanford University Press.
- Amornpongmongkol, S. (2018). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติความจริงแท้ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา: เมืองมัลลิกา ร.ศ.124 จังหวัดกาญจนบุรี* [Cultural tourism management in authenticity and creative tourism: A case study of Muang Mallika R.E.124, Kanchanaburi Province]. (Master's thesis, Thammasat University).
- Benjamin, W. (2008). *The work of art in the age of its technological reproducibility, and other writings on media*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press.
- Bruner, E. M. (1994). Abraham Lincoln as authentic reproduction: A critique of postmodernism. *American anthropologist, new series*, 96(2), 397 - 415.
- Chaemfa, K. (2017). รำโทน [Ramtone]. *Academic journal Phranakhon Rajabhat University*, 8(2), 227 - 238.
- Chatmatee, S. (2004). *การวิเคราะห์เพลงรำวงมาตรฐาน* [An analytical study of phleng ramwong, the Thai stylized dance songs]. (Master's thesis, Mahidol University).
- Cohen, E. (1988). Authenticity and commoditization in tourism. *Annals of tourism research*, 15, 371 - 386.
- Crowell, S. (2020). *Existentialism*. Retrieved June 27, 2020, from <https://plato.stanford.edu/archives/sum2020/entries/existentialism/>.
- Greenwood, D. J. (1989). Culture by the pound: An anthropological perspective on tourism as cultural commoditization. In Smith, V. L. (ed.), *The anthropology of tourism* (2nd ed.) (157 - 169). Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

- Junloon, N. (2005). *พัฒนาการและนาฏยลักษณะของรำโทน จังหวัดนครราชสีมา* [Development and dance characteristics of rum - tone performance in Nakhon Ratchasima]. (Master's thesis, Chulalongkorn University).
- Khwanok, A. (2012). *ความจริงแท้ของระบำโบราณคดีในร้านอาหาร* [The authenticity of Thai archaeological dances in restaurants]. (Master's thesis, Thammasat University).
- Kijvisala, K. (2016). การสื่อสารความหมายของอาหารไทยในร้านอาหารไทยชั้นนำ [Communication of meanings of Thai food in leading Thai restaurants]. *Journal of journalism*, 9(3), 45 - 116.
- MacCannell, D. (1973). Staged authenticity: Arrangements of social space in tourist settings. *The American journal of sociology*, 79(39), 589 - 603.
- Mahamadsolaeh, M. (2010). *การจัดการพิพิธภัณฑ์เชิงไทยหาอดีต: กรณีศึกษาบ้านพิพิธภัณฑ์* [A management of nostalgic museum: A case study of House of Museums]. (Master's thesis, Thammasat University).
- McCarthy, E. D. (2009). Emotional performance as dramas of authenticity. In Vannini, P. & Williams, J. P. (eds.), *Authenticity in culture, self, and society*, (241 - 255). Surrey: Ashgate.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (n.d.). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่หนึ่ง ระยะที่ 1 พ.ศ. 2504 - 2506* [The first national economic and social development plan, first phase (1961 - 1963)]. Retrieved June 6, 2020, from https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=3776.
- Phumathon, P. (ed.). (1998). *รายงานการศึกษา เรื่อง มรดกวัฒนธรรมไทยเบิ้ง ลุ่มแม่น้ำป่าสัก ในเขตที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป่าสัก* [Report on a study of the impact of Pa Sak Dam construction on Thai Berng culture]. Lopburi: Art and Culture Center, Thepsatri Rajabhat University.

- Piromvong, P. (2009). *อัตลักษณ์และการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีหมู่บ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์* [Identity and tourism: A case study of Phuthai at Banphu, Tambon Banpao, Amphor Nongsong, Mukdahan]. (Master's thesis, Chulalongkorn University).
- Research Committee on Tambon Khoksalung's Local Culture Project. (1998). *วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตำบลโคกสูง* [Local culture of Tambon Khoksalung]. n.p.: Cultural Council of Amphoe Phatthana Nikhom, Lopburi.
- Samaikoon, S. (2004). *เพลงรำโทน: กรณีศึกษาจังหวัดลพบุรี* [Rumtone: Case study of Lopburi]. (Master's thesis, Srinakharinwirot University).
- Strinati, D. (2004). *An introduction to theories of popular culture* (2nd ed.). London: Routledge.
- Suasungnern, S. (2005). *การศึกษางานศิลปหัตถกรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยเบิ่ง โคกสูง จังหวัดลพบุรี* [The study of handicraft and ways of life of Thai Berg in Khoksalung, Lopburi Province]. (Master's thesis, Srinakharinwirot University).
- Thepsatri Rajabhat University Library. (n.d.). *ประเพณีรำโทน* [The tradition of ram thon]. Retrieved June 4, 2020, from <http://library.tru.ac.th/index.php/inlocal/inlop-5/lpcul-2/309-lpcul10.html>.
- Tiraprasert, C. (2005). *พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน การแสดงทางวัฒนธรรม และกระบวนการรื้อฟื้นความเป็นไทยเบิ่ง* [Local museum, cultural performance and cultural revival process of Thai Boeng]. (Master's thesis, Thammasat University).
- Tripasai, P. (2019). *ผ้าขาม้ากับย่ามเล่าเรื่อง: ผ้าทอ การฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้าน ไทยเบิ่งโคกสูง และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลโคกสูง อำเภอนาโคก จังหวัดลพบุรี* [Loin - cloth and shoulder bag tales: Local textiles, cultural revitalization of Thai Beung ethnic group, and cultural tourism in Baan Khoksalung, Khoksalung, Pattananikhom, Lopburi]. Bangkok: Faculty of Archaeology, Silpakorn University.

- Varga, S. & Guignon, C. (2020). *Authenticity*. Retrieved June 27, 2020, from <https://plato.stanford.edu/archives/spr2020/entries/authenticity/>.
- Vasinarom, M. & Vechsuruck, S. (2018). การสร้างสรรค์นาฏกรรมตามนโยบายการปกครอง [The creation of performing arts by public policies]. *Veridian e - journal, Silpakorn University humanities, social sciences and arts*, 11(3), 2384 - 2401.
- Waiyanan, R. (2009). *การแพร่กระจายวัฒนธรรมการแสดงรำโทน จังหวัดลพบุรี* [Cultural dissemination of ram tone dancing in Lopburi Province]. (Master's thesis, Chulalongkorn University).
- Wang, N. (1999). Rethinking authenticity in tourism experience. *Annals of tourism research*, 26(2), 349 - 370.
- Watanasawad, K. (2012). *ความจริงแท้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงไทยหาอดีต: กรณีศึกษาชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี* [Authenticity under a management of nostalgic tourism: A case study of 100 - year - old Samchuk Market, Suphanburi Province]. (Master's thesis, Silpakorn University).

Interviewees:

- Goy (alias). (2018, March 25). Ram Thon singer.
- Maen (alias). (2017, April 12). Ram Thon performer.
- Orn (alias). (2017, December 17). Knowledgeable elder of the Khoksalung community and composer of the song “Khok Sao Long”.
- Poramin (alias). (2017, April 9). Leader of Thai Boeng Khoksalung Cultural Community Group.